

chgate.net/publication/341118892_Problemi_vidtvorennja_u_perekladi_zanrovih_oznak_naukovoji_fantastiki_leksiko_semanticnij_kontekst (дата звернення: 20.02.2023).

2. Стилістика української мови. Короткий словник термінів / Уклад. В. Грещук. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 82 с.

3. Куц М. О. Аналіз лінгвістичних особливостей твору Урсули К. Ле Гуїн «The Wizard of the Earthsea». *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2020. № 2 (20). С. 196–203.

4. Шапошник О. М. Лінгвостилістичний метод аналізу в перекладознавчому дослідженні. URL: <http://surl.li/fbapf> (дата звернення: 20.02.2023).

І.А. Барановська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІДТВОРЕННЯ ТОПОНІМІВ ФЕНТЕЗІЙНИХ ТВОРІВ Т. ПРАТЧЕТТА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Британський письменник Террі Пратчетт найбільш відомий своїми гумористичними та сатиричними романами у жанрі фентезі, дія яких відбувається у вигаданому світі під назвою Дискосвіт [7]. Цикл романів Дискосвіт складається з 40 книг, які завоювали популярність не лише в рідній Великобританії, але й у всьому світі, включаючи Україну. Станом на зараз на українському видавничому ринку присутні 27 ліцензованих перекладів романів Т. Пратчетта, значна частка яких належать Видавництву Старого Лева.

Варто зауважити, що романи Т. Пратчетта написані у жанрі фентезі, що має характерні особливості відтворення при перекладі. Для цього жанру притаманна наявність великої кількості власних (часто вигаданих) назв, серед яких імена персонажів, назви предметів та явищ, інституцій, географічні назви. Ця властивість є характерною й для творів Т. Пратчетта.

Власні назви відносять до збірного поняття *реалії*, які науковиця Р.П. Зорівчак визначає як «моно- і полілексемні одиниці, основне завдання яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої об'єктивної дійсності мови-сприймача» [1].

Проблема, з якою стикається перекладач під час відтворення власних назв у творах, що написані в жанрі фентезі, полягає у необхідності передачі реалій таким чином, щоб вони легко сприймалися українським читачем. У такому випадку перекладач послуговується різними прийомами перекладу [3], враховує культурні та національно-політичні аспекти вихідної та цільової культур.

Нами виділено низку прийомів, використаних для відтворення топонімів у романі «Witches Abroad» [7], сюжет якого будується на сатиричному викривленні загальновідомих оповідок про хрещену фею.

Першим прийомом є транслітерація. Так, вигадана географічна назва *Ankh-Morpork* [7], місто, що неодноразово згадується в низці романів Т. Пратчетта, в українському перекладі представлена як *Анк-Морпорк* [2].

Обраний для аналізу текст містить в собі власні назви, для перекладу яких перекладач вдається до другого прийому, калькування. Реалія *Ramtop* позначає гористу місцевість, з невеликою кількістю людських поселень: *There was one Ramtop witch who was not attending the sabbat* [7: 8]. Лексема складається з двох основ: *ram* та *top*. Перекладач застосував прийом калькування та запропонував назву *Вівцескелі*, для якої використане характерне для української мови словоскладання з інтекфіксіом *-e-*: *З усіх відьом, що мешкали у Вівцескелях, на шабаш не з'явилась одна* [2: 11].

Інша географічна назва *Klatch* [7] – вигадане місто, що є частиною Дискосвіту. Лексема *Klatch* є співзвучною до слова *clutch – to grasp or hold with or as if with the hand or claws usually strongly, tightly, or suddenly* [6]: *That's genuine Klatchian pottery, you know* [7: 11]. Як наслідок, в українському перекладі отримано назву *Хапонія: Між іншим, справжня хапонська порцеляна* [2: 14].

Невелике поселення, що в оригіналі має назву *Slice* [7], в українському перекладі звучить як *Кусень* [2] – *те саме, що кусок* [4: 415].

В перекладі також зустрічаємо релії, що відтворені за допомогою третього прийому, добору ситуативного відповідника. Зокрема, вигадана географічна назва *Creel Springs*, що складається з двох одиниць: *creel – a wicker basket (as for carrying newly caught fish)* [6], та *spring – a place where water flows out from the ground* [6]. Ця назва натякає на місце, де жителі виготовляють знаряддя для ловлі риби, або ж займаються рибальством: *They've got a wizard in, down in Creel Springs...* [7: 18].

В українському перекладі використано слово *ятір* (*ятера*) – *риболовне знаряддя типу пастки (сітка, натягнута на обручі), що його встановлюють на дно водоймищ* [5: 659]. Тож бачимо, в перекладі дібрано еквівалент на позначення першої частини географічної назви – *creel*: *А в Ятерах завели чаровника...* [2: 24].

Окрім того, в роботах Т. Пратчетта повсякчас можна зустріти гумористичні події, що побудовані на грі слів. Так, наприклад, автор майстерно використовує гру слів між назвою гори та її характеристикою: *Local people called it the Bear Mountain. This was because it was a bare mountain, not because it had a lot of bears on it* [7: 8]. Користуючись тим, що англійське слово *bear* є схожим за звучанням до *bare*, письменник створює комічний епізод, в якому йдеться про те, що невідповідна назва збиває з толку туристів, в той час як місцеві жителі заробляють на цій помилці.

Аби адекватно передати авторську гру слів перекладач вдався до аналогії, що притаманна українській мові, а саме схожість звучання та написання слів «лиса» та «лисий». Саме тому в українському перекладі відбулася заміна головного компонента *bear* (ведмідь) на *лисиця*: *Місцеві називали її Лис-горою. Причина була в тому, що гора була абсолютно лисою, а не тому, що її схили кишили лисицями* [2: 10].

Ця заміна в перекладі реалії спричинила й наступні заміни ключових слів, зокрема *maps of bear caves* [7: 8] на *map лисячих стежок* [2: 10].

Отже, відтворення реалій, особливо власних назв, є складним завданням, яке вимагає від перекладачів великої уваги до культурної та мовної специфіки тексту. Аналіз прийомів відтворення географічних назв в українських перекладах Т. Пратчетта дозволив виділити транслітерацію, калькування та добір ситуативного відповідника як основних прийомів передачі топонімів. Важливим є відтворення гри слів у перекладі для передачі прагматичного ефекту тексту оригіналу.

Подальшою перспективою розвідки є виокремлення прийомів відтворення ономастичних реалій в українських перекладах творів Т. Пратчетта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львівському університеті, 1989. 216 с.
2. Пратчетт Т. Відьми за кордоном: роман / переклад з англ. Михельсона О. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 386 с.
3. Славова Л., Борисенко Н. Стратегії форенізації та доместикації у відтворенні ономастичних реалій (на матеріалі українського перекладу роману М. Мітчелл «Звіяні вітром»). *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. Г. Буданової, Г. Г. Єнчевої*. Київ, 2023. С. 136–139.
4. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ : Вид-во «Наукова думка», 1970–1980. Т. 4: І–М, 1973. 840 с.
5. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ : Вид-во «Наукова думка», 1970–1980. Т. 11: Х–Ъ, 1980. 700 с.
6. Merriam-Webster. URL : <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 6.04.2023).
7. Pratchett T. *Witches Abroad* / London : Corgi Books, 1992. 286 p.

А. Ю. Савина

Житомирський державний університет імені Івана Франка

КАТЕГОРІЯ МЕТАПЕРСОНАЖНОСТІ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ТВОРАХ

Часова тяглість постмодерну корелює, а разом і актуалізує низку дотичних до цього періоду наукових, літературознавчого гатунку зокрема, проблем, що потребують нових підходів і рішень. Відтак динаміка розвитку постмодернізму, з огляду на його трансформації та мутації в так званий постпостмодернізм, постпостмодернізм чи метамодернізм, змушують переглядати, розширювати й поглиблювати вже наявну термінологію. Однією з таких дискусійних тем визначаємо категорію метаперсонажності, яку деякі дослідники пропонують назвати категорією метагероя/метагероїні (А. Гурдуз). Натомість в англomовному дискурсі поширене поняття *self-aware*